

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

GOGO

L

Nikolaj Gogol

De neus

Vertaald uit het Russisch
door Arie van der Ent

uitgeverij Douane

© 2009 uitgeverij Douane
www.uitgeverijdouane.nl

Op 25 maart vond er in Petersburg een buitengewoon eigenaardig voorval plaats. Barbier Ivan Jakovlevitsj, woonachtig aan de Hemelvaartlaan (zijn achternaam is verloren gegaan, en zelfs op zijn uithangbord – met daarop een heer met ingezepte wangen en het opschrift: *Ook voor aderlatingen* – stond niets meer), barbier Ivan Jakovlevitsj werd nogal vroeg wakker en rook de geur van gebakken brood. Toen hij iets overeind kwam in bed zag hij dat zijn echtgenote, een nogal achtenswaardige dame die erg van koffiedrinken hield, zojuist gebakken broden uit de oven haalde.

‘Ik drink vandaag geen koffie, Praskovja Osipovna,’ zei Ivan Jakovlevitsj, ‘maar ik heb wel trek in een warm broodje ui.’

(Dat wil zeggen, Ivan Jakovlevitsj had best allebei gewild, maar hij wist dat het uitgesloten was om twee dingen tegelijk te willen, want Praskovja Osipovna hield nu eenmaal niet van dat soort fratsen.) Laat die sukkel maar brood eten, des te beter voor mij, dacht zijn echtgenote, dan heb ik een extra portie koffie. En ze smeed een klein brood op tafel.

Voor het fatsoen deed Ivan Jakovlevitsj zijn rok over zijn nachthemd aan, zette zich aan tafel, strooide wat zout neer, maakte twee uien klaar, nam een mes ter hand en ging met een gewichtig gezicht het brood zitten snijden. Toen hij het brood in twee helften had gesneden, keek hij in het midden en zag tot zijn verbazing iets wits afsteken. Ivan Jakovlevitsj peuterde er voorzichtig met zijn mes aan en voelde met zijn vinger. ‘Het is hard!’ zei hij bij zichzelf, ‘wat zou dat voor iets zijn?’

Hij stak zijn vingers in het brood en trok... een neus tevoorschijn! Ivan Jakovlevitsj wist niet hoe hij het had. Hij wreef zich de ogen uit en voelde eens: het was een neus, een heuse neus! En nog een bekende ook, zo leek het. Op het gezicht van Ivan Jakovlevitsj stond ontzetting te lezen. Maar deze ontzetting was niets vergeleken bij de verontwaardiging die zich van zijn echtgenote had meester gemaakt.

‘Waar heb jij die neus afgesneden, stuk verdriet?’ schreeuwde ze woedend uit. ‘Schavuit! Dronkaard! Ik geef je aan bij de politie. Wat een bandiet! Ik heb nu al van drie mensen gehoord dat je onder het scheren zo aan hun neus zit te friemelen dat hij ternauwernood blijft staan.’

Ivan Jakovlevitsj voelde zich meer dood dan levend. Hij beseftte dat die neus van niemand minder was dan van college-assessor Kavelsmit, die hij elke woensdag en zondag placht te scheren.

‘Wacht, Praskovja Osipovna! Ik doe hem in een lapje en leg hem in een hoekje. Laat hem daar maar even liggen, dan breng ik hem later wel weg.’

‘Geen denken aan! Dat ik het goed zou vinden dat ik een afgesneden neus in de kamer heb liggen..? Geroosterde boterham! Kan alleen een scheermes over een riem halen, maar zijn plicht ho maar, nog even, de sloerie, de lapzwans! Dat ik mij voor jou tegenover de politie moet verantwoorden..? Vuile viespeuk, vuile domkop! Weg ermee! Wegwezen! Wegbrengen! Ik wil hem niet meer zien!’

Ivan Jakovlevitsj was totaal beduusd. Hij dacht eens na, dacht nog eens na – en wist niet wat hij ervan moest denken.

‘Joost mag weten hoe dat is gegaan,’ zei hij ten slotte en hij krabde zich achter zijn oor. ‘Of ik gisteren dronken thuis ben gekomen of niet kan ik niet meer met zekerheid zeggen. Maar aan alle kentekenen te oordelen gaat het om een onmogelijk voorval: want dit brood is gebakken en deze neus helemaal niet. Ik snap er niets van..!’

Ivan Jakovlevitsj zweeg. De gedachte dat de politie de neus bij hem zou opsporen en hem in staat van beschuldiging zou stellen maakte hem totaal buiten zinnen. Hij zag reeds de bloedrode, fraai met zilver geborduurd kraag, de degen... en hij beefde over zijn hele lijf. Eindelijk pakte hij zijn onderkleden en zijn laarzen, trok de hele rommel aan, wikkelde de neus onder ernstige vermaningen van Praskovja Osipovna in een lapje en stapte de deur uit.

Hij wilde het zaakje ergens neerleggen, in een bloemperk, onder een poort, of hem per ongeluk laten vallen en dan gauw een zijstraat inslaan. Maar tot overmaat van ramp liep hij telkens een bekende tegen het lijf die meteen vroeg: ‘Waar ga jij heen?’ of ‘Wie ga jij zo vroeg scheren?’ – zodat Ivan Jakovlevitj absoluut geen geschikt moment kon vinden. Eén keer had hij hem al helemaal laten vallen, maar toen wees een wachtagent reeds uit de verte met zijn hellebaard en zei: ‘Oprapen! Je hebt iets laten vallen!’ En Ivan Jakovlevitsj moest de neus oprapen en in zijn zak stoppen. Hij was de wanhoop nabij, te meer daar er, naarmate er meer winkels en stalletjes opengingen, steeds meer volk op straat kwam.

Hij besloot naar de Izaäksbrug te lopen: misschien zou hij hem stiekem in de Neva kunnen gooien..? Maar ik voel me wat bezwaard, omdat ik tot dusver niets over Ivan Jakovlevitsj verteld heb, in menig opzicht toch een achtenswaardig man.

Zoals elke fatsoenlijke Russische ambachtsman was Ivan Jakovlevitsj een verschrikkelijke dronkaard. En hoewel hij elke dag vreemde kinnen schoor, bleef die van hemzelf eeuwig en altijd ongeschoren. De rok van Ivan Jakovlevitsj (Ivan Jakovlevitsj droeg nooit een geklede jas) was bontgevekt, dat wil zeggen, hij was wel zwart, maar dan met allemaal geelbruine en schimmelgrijze plekken. Zijn kraag glom en in plaats van drie knopen hingen er alleen maar draadjes. Ivan Jakovlevitsj was een groot cynicus en als college-asessor Kavelsmit hem bij het scheren gewoonlijk zei: ‘Die handen van jou stinken eeuwig en altijd, Ivan Jakovlevitsj!’, dan antwoordde Ivan Jakovlevitsj hierop met de vraag: ‘Waar zouden ze nu naar moeten stinken?’. ‘Dat weet ik niet, jongen, maar ze stinken wel,’ zei de college-asessor, en dan nam Ivan Jakovlevitsj een snuif tabak en zeepte hem voor straf zowel de wangen in als onder zijn neus, achter zijn oren, onder zijn baard, kortom, waar hij maar wilde.

Deze achtenswaardige burger bevond zich inmiddels op de Izaäksbrug. Hij keek eerst om zich heen, boog zich vervolgens over de leuning heen, als om onder de brug te kijken, of er veel vis zat, en gooide toen het lapje met de neus heimelijk weg. Hij voelde zich meteen honderd pond lichter. Ivan Jakovlevitsj moest er zelfs om grinniken. In plaats van ambtenarenkinnen te gaan scheren liep hij naar een instelling met het opschrift *Eten en thee*, voor een glas punch, toen hij opeens aan het eind van de brug een agent van politie zag, met een nobel voorkomen, brede bakkebaarden, een driekante steek en een degen. Hij verstijfde, maar onderwijl wenkte de agent hem met zijn vinger en zei: ‘Kom jij eens hier, vriend!’

Ivan Jakovlevitsj kende de etiquette, nam reeds van verre zijn pet af, trad rap naderbij en zei: ‘Ik wens uedele gezondheid!’

‘Nee, nee, broer, niks uedele. Zeg jij maar eens wat je daar op die brug deed!’

‘Bij God, mijn heer, ik ga uit scheren en ik keek alleen of de rivier nog wel een beetje stroomde.’

‘Je liegt, je liegt! Zo makkelijk kom je niet van me af. Voor de draad ermee!’

‘Ik ben bereid uwe edelachtbare tweemaal per week, of zelfs driemaal, te scheren, zonder enig bezwaar,’ antwoordde Ivan Jakovlevitsj.

‘Nee, maat, dat is niemendal! Ik word al door drie barbiers geschoren en dat vinden ze nog een hele eer ook. Maar vertel me nu eens wat jij daar aan het doen was!’

Ivan Jakovlevitsj verbleekte... Hier raakt het voorval volstrekt in nevelen gehuld en van wat er verder voorviel, is absoluut niets bekend.

II

College-asessor Kavelsmit werd nogal vroeg wakker en deed met zijn lippen ‘brr...’, wat hij altijd deed als hij wakker werd, ook al kon hij zelf niet verklaren waarom. Kavelsmit rekte zich uit, sommeerde hem de kleine spiegel van tafel aan te geven. Hij wilde even kijken naar een pukkeltje dat hij de avond tevoren op zijn neus had gekregen, maar tot zijn verbijstering zag hij in plaats van zijn neus een spiegelgladde plek! Geschrokken liet Kavelsmit water halen en wreef hij zich met een handdoek de ogen uit: inderdaad, geen neus! Hij voelde met zijn hand om erachter te komen of hij soms sliep. Het scheen van niet. College-asessor Kavelsmit schoot uit bed en huiverde: geen neus..! Hij liet zich meteen aankleden en vloog spoorlags naar de *Oberpolizmeister*.

Onderwijl moet nodig iets gezegd worden over Kavelsmit, zodat de lezer kan zien wat voor slag college-asessor hij was. College-asesors die deze rang krijgen op grond van geleerde getuigschriften zijn niet te vergelijken met college-asesors die dat in de Kaukasus zijn geworden. Het zijn twee volkomen op zichzelf staande soorten. Geleerde college-asesors... Maar Rusland is zo’n wonderlijk land dat als je over één college-asessor begint alle college-asesors, van Riga tot Kamtsjatka, het meteen op zichzelf betrekken. Dat geldt voor alle ambten en titels. Kavelsmit was een Kaukasische college-asessor. Hij bekleedde de rang pas twee jaar en vergat hem daarom geen moment. Maar om zichzelf nog meer adeldom en gewicht te geven duidde hij zichzelf nooit als college-asessor aan, maar altijd als majoor. ‘Luister, wijffie,’ zei hij gewoonlijk als hij op straat een vrouw tegenkwam die frontjes verkocht, ‘kom jij maar aan huis, ik woon in de Tuinstraat, vraag maar: woont hier ene majoor Kavelsmit? Dan zal iedereen het je wijzen.’ En als hij een lieflijk ding tegenkwam, gaf hij haar bovendien een heimelijke opdracht door eraan toe te voegen: ‘Vraag maar naar het huis van majoor Kavelsmit, schatje.’ Om die reden zullen we deze college-asessor in het vervolg ook als majoor aanduiden.

Majoor Kavelsmit had de gewoonte elke dag over de Nevskipropekt te wandelen. Het kraagje van zijn frontje was altijd brandschoon en keurig gesteven. Zijn bakkebaarden waren van het soort dat je ook nu nog aan kunt treffen bij gouvernements- en districtslandmeters, bij architecten en regimentsartsen, alsmede bij verschillende ambtenaren van politie, en in het algemeen bij alle mannen die volle, blozende wangen hebben en heel goed

boston spelen: deze bakkebaarden komen tot midden op de wang en lopen recht naar de neus. Majoor Kavelsmit had een massa kornalijnen stempels bij zich, zowel met wapen als waarop was uitgesneden: woensdag, donderdag, maandag en dergelijke. Majoor Kavelsmit was noodgedwongen naar Petersburg gekomen en wel om naar een fatsoenlijke betrekking bij zijn titel te zoeken: zo mogelijk die van vice-gouverneur, of anders die van executeur op een deftig departement. Majoor Kavelsmit was ook niet vies van trouwen, maar alleen in geval de bruid twee ton aan kapitaal meebracht. En daarom kan de lezer nu zelf beoordelen hoe de majoor ervoor stond toen hij in plaats van een lang niet kwade modale neus een achterlijke egale en gladde plek ontwaarde.

Tot overmaat van ramp was er op straat geen huurkoetsje te bekennen en moest hij lopend, diep in zijn regenjas gedoken en met een zakdoek voor zijn gezicht, alsof hij een bloedneus had. 'Maar misschien heb ik het me allemaal maar verbeeld: het bestaat niet dat een neus zomaar van gekkigheid verdwijnt,' dacht hij en hij liep speciaal bij een banketbakker binnen om in de spiegel te kijken. Gelukkig was er niemand in de zaak, liepen kleine jongetjes de vloer aan te vegen en stoelen neer te zetten en droeg een enkeling met een slaapdrongen gezicht een dienblad met warme broodjes aan. Op tafels en stoelen slingerden met koffie overgoten kranten van de dag daarvoor. 'Er zit goddank niemand,' sprak hij, 'nu kan ik even kijken.' Hij liep aarzelend naar een spiegel en keek erin. 'Joost mag weten wat een puinhoop!' sprak hij en hij spuugde op de grond. 'Al zat er alvast maar iets in plaats van een neus, maar niks hoor..!'

Hij beet vol ergernis op zijn lip, liep de bakkerswinkel uit en besloot tegen zijn gewoonte in niemand aan te kijken en niemand toe te lachen. Opeens stond hij als aan de grond genageld stil voor de deur van een huis. Er speelde zich voor zijn ogen een onverklaarbaar verschijnsel af: bij de opgang had een rijtuig halt gehouden, de portieren gingen open, een heer in uniform sprong voorovergebogen uit en rende de trap op. Wie schetst Kavelsmits ontzetting en tegelijk verbazing toen hij zag dat het zijn eigen neus was! Hij dacht dat hij alles zag draaien bij het ongewone schouwspel. Hij voelde dat hij amper op zijn benen kon blijven staan, maar besloot koste wat kost de terugkeer van de neus naar het rijtuig af te wachten, helemaal rillerig, alsof hij koorts had. Even later kwam de neus inderdaad naar buiten. Hij was in uniform, met goud geborduurd, met een grote, opstaande kraag. Hij droeg een suède pantalon, aan zijn zijde hing een degen. Uit de hoed met vederbos viel op te maken dat hij de rang van staatsraad bekleedde. Aan alles was te zien dat hij ergens een visite ging afleggen. Hij

keek even weerskanten op, riep: ‘Vlug wat!’ tegen de koetsier, stapte in en reed weg.

De arme Kavelsmit werd bijna gek. Hij wist niet wat hij van zo’n eigenaardig voorval moest denken. Hoe kon het inderdaad bestaan dat de neus die de dag daarvoor nog op zijn gezicht had gestaan, die rijden noch lopen kon, een uniform droeg! Hij rende achter het rijtuig aan, dat gelukkig niet ver moest en voor de Kazankathedraal halt hield.

Hij haastte zich naar de kathedraal, baande zich een weg door de rij oude bedelvrouwen met ingezwachtelde gezichten en twee openingen voor de ogen, waar hij vroeger zo om had gelachen, en betrad het kerkgebouw. Er waren weinig biddende mensen in de kerk. Ze stonden alleen in de deur bij de ingang. Kavelsmit voelde zich in zo’n verwarde toestand dat hij geenszins in staat was om te bidden en met zijn ogen alle hoeken afzocht naar de heer. Eindelijk ontwaarde hij hem, ergens opzij. De neus verborg het gezicht helemaal in zijn lange, opstaande kraag en was met een uitdrukking van opperste godsvrucht in gebed.

Hoe moet ik hem benaderen? dacht Kavelsmit. Aan alles, aan zijn uniform, aan zijn hoed, kun je zien dat hij staatsraad is. Joost mag weten hoe dat moet!

Hij begon in zijn nabijheid te kuchen, maar de neus liet geen moment zijn godvruchtige houding varen en bleef maar buigingen maken.

‘Mijn heer...’ zei Kavelsmit, zich inwendig dwingend zich te vermennen, ‘mijn heer...’

‘Wat is er van uw dienst?’ antwoordde de neus, zich omkerend.

‘Ik vind het vreemd, mijn heer... ik geloof... u moet uw plaats kennen. Opeens vind ik u, en waar? In de kerk. U moet toegeven...’

‘Neemt u mij niet kwalijk, ik begrijp niet goed waar u het over hebt... Legt u eens uit.’

Uitleggen, ik hem? dacht Kavelsmit en hij zamelde moed en begon: ‘Natuurlijk, ik... overigens ben ik majoor. Ik moet er zonder neus bijlopen, u moet toegeven, dat is niet netjes. Een koopvrouw die op de Hemelvaartbrug opgepoetste sinaasappelen verkoopt, kan daar zonder neus zitten. Maar met het oog op het verkrijgen van... daarbij in vele huizen met dames bekend zijnde: met Nozeman, de vrouw van een staatsraad, en anderen... Oordeelt u zelf... ik weet het niet, mijn heer. (Hierbij haalde Kavelsmit zijn schouders op.) Neemt u mij niet kwalijk... in het licht van de regels van plicht en eer bezien... zult u zelf wel begrijpen...’

‘Helemaal niets begrijp ik ervan,’ antwoordde de neus. ‘Drukt u zich eens wat samenhangender uit.’

‘Mijn heer...’ zei Kavelsmit met gevoel voor eigen waardigheid, ‘ik weet niet hoe ik uw woorden moet opvatten... De hele zaak is zonneklaar, geloof ik... Of wilt u... U bent immers mijn eigen neus!’

De neus zag de majoor aan en fronste een weinig zijn wenkbrauwen.

‘U vergist zich, mijnheer. Ik sta op mijzelf. Daarbij kunnen er tussen ons generlei nauwe betrekkingen bestaan. Naar de knopen van uw burgerrok te oordelen werkt u bij een andere instelling.’

Dit gezegd hebbend wendde de neus zich af en vervolgde zijn gebed.

Kavelsmit was volkomen in de war, wist niet wat hij moest doen en zelfs niet wat hij moest denken. Op dat moment klonk het aangename geruis van een damesjurk. Er trad een oudere dame naderbij, helemaal in het kant, en met haar een ragfijn ding, in een witte jurk die zich schattig op haar slanke taille aftekende, met een zalmroze hoedje, licht als een taartje. Achter hen posteerde zich een lange palfrenier met grote bakkebaarden en wel een dozijn kragen en opende zijn snuifdoos.

Kavelsmit trad naderbij, deed het batisten boordje van zijn frontje omhoog, hing zijn stempels aan het gouden kettinkje goed, glimlachte links en rechts en richtte zijn aandacht op de lichtvoetige dame die als een lentebloempje een lichte buiging maakte en haar spierwitte handje met halfdoorzichtige vingers naar haar voorhoofd bracht. De glimlach op het gezicht van Kavelsmit werd nog breder toen hij onder het hoedje haar bolronde, stralend witte kin zag en een deel van haar wangen met de kleur van een eerste lenteroos. Maar opeens sprong hij achteruit, alsof hij zich gebrand had. Hij herinnerde zich dat hij in plaats van een neus helemaal niets had en de tranen persten zich uit zijn ogen. Hij draaide zich om, met de bedoeling de heer in uniform ronduit te zeggen dat deze maar deed alsof hij staatsraad was, dat hij een schurk en schavuit was en dat hij niets anders was dan alleen maar zijn eigen neus... Maar de neus was weg. Hij had de benen genomen, vast weer naar iemand op visite.

Kavelsmit was de wanhoop nabij. Hij liep terug, bleef even tussen de zuilenrijen staan en keek nauwlettend alle kanten op of hij de neus niet ergens zag opduiken. Hij herinnerde zich heel goed dat deze een hoed met vederbos en een uniform met goudborduursel had gedragen, maar op zijn jas had hij niet gelet, of op de kleur van zijn rijtuig, of op de paarden, of zelfs maar op het feit of hij een lakei achterop had gehad en zo ja in welke livrei. Bovendien snelden er zoveel rijtuigen heen en weer en wel met zoveel vaart, dat het gewoon lastig was om er een uit te pikken. Maar ook al had hij er wel een uitgepikt, dan nog had hij geen enkel middel gehad om het staande te houden. Het was een prachtige zonnige dag. Er liep een

massa volk op de Nevski, er was een kleurige stortvloed aan dames over het hele trottoir uitgestrooid, van de Politiebrug tot de Anitsjkinbrug. Daar liep ook een hofraad die hij kende en die hij als overste aansprak, vooral als er andere mensen bij waren. Daar had je ook Verrips, chef de bureau van de senaat, een grote vriend die met boston altijd en eeuwig strafpunten kreeg als hij een acht speelde. Daar had je nog een majoor die in de Kaukasus zijn assessorschap had gekregen, de man wenkte hem...

‘Potverdorie!’ zei Kavelsmit. ‘Zeg, koetsier, breng me linea recta naar de *Oberpolizmeister!*’

Kavelsmit nam plaats in de victoria en schreeuwde alleen naar de koetsier: ‘Als de gesmeerde bliksem!’

‘Is de *Oberpolizmeister* thuis?’ schreeuwde hij, de gang binnenlopend.

‘Nee, meneer,’ antwoordde de deurwacht, ‘hij is net weg.’

‘Toe maar!’

‘Ja,’ vulde de deurwacht aan, ‘nog niet zo lang, maar hij is wel weg. Als u een minuutje eerder was geweest, had u hem misschien nog thuis getroffen.’

Zonder de zakdoek van zijn gezicht te halen nam Kavelsmit weer plaats in het huurkoetsje en schreeuwde met wanhopige stem: ‘Rijden!’

‘Waarheen?’ vroeg de koetsier.

‘Rechtdoor!’

‘Wat rechtdoor? Er is hier een tweesprong: rechtsaf of linksaf?’

Deze vraag riep Kavelsmit tot de orde en dwong hem opnieuw na te denken. In zijn situatie diende hij zich allereerst te vervoegen bij het Wijkbureau, niet omdat de zaak rechtstreeks verband hield met de politie, maar omdat beschikkingen daar stukken sneller konden gaan dan elders. Het zou onzinnig zijn om genoegdoening te zoeken bij de leiding van de plaats waar de neus verklaard had te werken, omdat uit de eigen woorden van de neus reeds op te maken was dat voor deze man niets heilig was en dat hij in dat geval evengoed kon liegen, zoals hij had gedaan door te beweren dat hij hem nooit had gezien. Dus wilde Kavelsmit net opdracht geven om naar het Wijkbureau te rijden, toen hij weer werd bekropen door de gedachte dat de schurk en bandiet die bij hun eerste ontmoeting reeds zo gewetenloos te werk was gegaan, opnieuw op zijn gemak, gebruikmakend van de tijd, op een of andere manier de stad uit kon knippen, en dan zouden alle naspeuringen vergeefs zijn of, wat God verhoede, wel een maand kunnen duren. Ten slotte leek de hemel zelf hem tot rede te brengen. Hij besloot zich rechtstreeks te vervoegen bij de krantenexpeditie en tijdig een annonce te plaatsen met een omstandige beschrijving van alle

hoedanigheden, opdat een ieder die hem tegenkwam hem aan hem kon voorstellen of hem tenminste van zijn verblijfplaats in kennis stellen. Aldus besloten zei hij de koetsier naar de krantenexpeditie te rijden, bleef hij hem de hele weg met zijn vuist in de rug porren en zeggen: ‘Schiet op, schavuit! Schiet op, bandiet!’ ‘Goh, wat een heer!’ zei de koetsier dan hoofdschuddend en hij gaf zijn paard, met een langharige vacht als een bolognees, een klap met de teugel. De victoria hield eindelijk stil en hijgend rende Kavelsmit een kleine ontvangstkamer binnen waar een grijze beambte, met oude rok en bril, met een pen tussen zijn tanden aan een bureau de binnengekomen pasmunt zat te tellen.

‘Wie neemt hier de advertenties aan?’ riep Kavelsmit. ‘Ha, goedendag!’

‘Mijn hoogachting,’ zei de grijze beambte, die even de ogen opsloeg en deze toen weer neersloeg, op de uitgestalde hoopjes geld.

‘Ik wil een annonce plaatsen...

‘Tot uw dienst. Ik verzoek u alleen heel even geduld te hebben,’ sprak de beambte en met zijn ene hand zette hij een getal op een blaadje en met de vingers van zijn linkerhand verschoof hij twee balletjes op een telraam.

Een lakei met galonnen en een voorkomen dat zijn verblijf in een aristocratisch huis verraadde, stond naast het bureau, met een briefje in de hand, en wilde fatsoenshalve van zijn sociabiliteit blijk geven: ‘Wilt u wel geloven, meneer, dat het rothondje geen acht dubbeltjes waard is, dat wil zeggen, ik zou er nog geen acht stuiver voor geven. Maar de gravin is er gek op, helemaal gek, en daarom honderd roebel voor de vinder! Als we nu fatsoenlijk praten, zoals u en ik hier nu, dan verschillen de mensen toch wel erg van smaak: als je nu een liefhebber bent, neem dan een patrijshond, of een poedel. Dan maal je niet om vijfhonderd, dan geef je duizend, maar dan moet het wel een goeie hond zijn.’

De achtenswaardige beambte hoorde alles met een veelbetekenend gezicht aan en was op hetzelfde moment aan het tellen hoeveel letters het meegebrachte briefje telde. Aan weerskanten stond een menigte oude vrouwtjes, winkeliers en huismeesters met een briefje. In het ene werden de diensten van een koetsier van onbesproken gedrag aangeboden, in een ander een calèche in zeer goede staat, in 1814 uit Parijs meegebracht. Er werd een dienstmeisje van 19 aangeboden, geoefend als wasvrouw, tevens geschikt voor ander werk, een degelijke victoria die een veer miste, een jonge, vurige schimmel, 17 jaar oud, nieuw uit Londen ontvangen rapen- en radijszaad, een buitenhuis met alle toebehoren: twee paardenboxen en een plaats waar je een uitstekend berken- of sparrenbos kon aanleggen. Er was ook een oproep aan gegadigden voor oude zolen, met een uitnodiging om

bij de negotie aanwezig te zijn, dagelijks van 8 tot 3 uur in de morgen. De kamer waarin het hele gezelschap huisde, was klein, en de lucht buitengewoon bedompt. Maar college-asessor Kavelmit kon deze lucht niet ruiken, omdat hij een zakdoek voor zijn neus hield en omdat die neus zelf God weet waar uithing.

‘Beste man, mag ik even iets vragen... Het is hard nodig,’ zei hij ten slotte vol ongeduld.

‘Zo meteen, zo meteen! Twee roebel en drieënveertig kopeken! Een ogenblikje! Eén roebel en vierenzestig kopeken!’ zei de grijsjarige heer terwijl hij de oude vrouwtjes en huismeesters de briefjes recht in het gezicht wierp. ‘Wat is er van uw dienst?’ richtte hij zich eindelijk tot Kavelmit.

‘Ik verzoek u...’ zei Kavelmit, ‘een schurkenstreek of een ploertenstreek, daar kom ik maar niet achter. Ik verzoek u alleen in de krant te zetten dat degene die deze schavuit aan mij bezorgt een aanzienlijke beloning krijgt.’

‘Hoe is de naam als ik vragen mag?’

‘Nee zeg, wat moet u met mijn naam? Die kan ik niet noemen. Ik heb veel bekenden: Nozeman, de vrouw van een staatsraad, Palageja Grigorjevna Slijperd, de vrouw van een stafofficier... Straks komen ze het godbetert te weten! U kunt gewoon zetten: college-asessor, of nog beter, de rang van majoor bekleedend.’

‘Was de voortvluchtige een horige van u?’

‘Wat horige? Dat zou nog niet zo’n grote oplichterij zijn! Mijn neus is... ervandoor.’

‘Hm! Wat een eigenaardige naam! En heeft deze mijnheer Neus u een grote som gelds afhandig gemaakt?’

‘Mijn neus... u ziet het verkeerd! Mijn eigen neus, mijn bloedeigen neus is spoorloos verdwenen. De duivel wilde zich vrolijk om mij maken!’

‘Maar hoe dan? Ik begrijp het nog steeds niet helemaal.’

‘Ik kan u ook niet zeggen hoe, maar het voornaamste is dat hij nu in de stad rondrijdt en zich voor staatsraad uitgeeft. En daarom verzoek ik u een advertentie te plaatsen dat degene die hem in de kraag vat hem onmiddellijk en binnen de kortste keren aan mij bezorgt. Zegt u nu zelf, wat moet ik zonder zo’n opvallend lichaamsdeel? Het is geen kleine teen of zo die ik in mijn laars steek, en niemand die het ziet als hij ontbreekt. Ik kom elke donderdag bij staatsraadvrouw Nozeman! Slijperd, Palageja Grigorjevna, stafofficiersvrouw, en die heeft een heel liefallige dochter, eveneens heel goede bekenden, en zegt u nu zelf, hoe kan ik nu... Ik kan me nu niet bij hen vertonen.’

De beambte dacht na, zoals te zien aan zijn stevig opeen geperste lippen. ‘Nee, zo’n advertentie kan ik niet in de krant zetten,’ zei hij ten slotte na lang stilzwijgen.

‘Wat? Hoezo niet?’

‘Daarom niet. De krant heeft een reputatie te verliezen. Als iedereen gaat schrijven dat zijn neus ervandoor is, dan... De mensen zeggen toch al dat er veel ongerijmde dingen en valse geruchten worden gepubliceerd.’

‘Maar hoezo is dit een ongerijmdheid? Daar is hier geen enkele sprake van, geloof ik.’

‘Dat denkt u maar, van niet. Maar verleden week hadden we net zo’n geval. Er kwam een ambtenaar met een briefje, net als u nu, de rekening beliep twee roebel en drieënzeventig kopeken, en de hele advertentie bestond eruit dat er een zwartharige poedel vandoor was. Niets mis mee, zou je zeggen. Maar het bleek een paskwil: die poedel was een kassier, ik weet niet meer van welke instelling.’

‘Maar ik geef u immers geen advertentie op over een poedel, maar over mijn bloedeigen neus, over mijzelf dus, kun je bijna wel zeggen.’

‘Nee, zo’n advertentie kan ik echt niet plaatsen.’

‘Maar als mijn neus nu echt is verdwenen!’

‘Als hij spoorloos verdwenen is, dan is dat dokterswerk. Naar verluidt zijn er mensen die elke willekeurige neus kunnen aanzetten. Overigens zie ik wel dat u een vrolijke kwant bent en in gezelschap graag leuk uit de hoek mag komen.’

‘Ik zweer het u, bij al wat heilig is! Vooruit, als het zo moet, dan laat ik het u wel zien.’

‘Doet u geen moeite!’ ging de beambte verder en hij nam een snuif. ‘Overigens, als het niet te veel moeite is,’ voegde hij er met een nieuwsgierige beweging aan toe, ‘zou ik gaarne een blik werpen.’

De college-assessor haalde de zakdoek van zijn gezicht.

Inderdaad, buitengewoon eigenaardig!’ zei de beambte, ‘Een spiegelgladde plek, als een pas gebakken pannenkoek. Ja, echt ongelooflijk plat!’

‘Wel, blijft u nu bekvechten? U ziet zelf dat het in de krant moet. Ik zal u uitermate dankbaar zijn. En ik ben heel blij dat dit geval mij het genoegen heeft bereid kennis te maken...’

Zoals we zien besloot de majoor ditmaal een beetje te flemen.

‘In de krant zetten is natuurlijk een kleinigheid,’ zei de beambte, ‘alleen zie ik er voor u geen enkel voordeel in. Als u dat echt wilt, geeft u het dan aan iemand met een vlotte pen, om het te beschrijven als een zeldzame

speling van de natuur en dan een stukje in de *Noordelijke Bij* te zetten' (hier nam hij nogmaals een snuif) 'voor de opgroeiende jeugd' (hier veegde hij zijn neus af) 'of zomaar, voor de algemene nieuwsgierigheid.'

De college-assessor was volstrekt ten einde raad. Hij sloeg de ogen neer, naar de onderkant van de krant, waar de uitgaansberichten stonden. Toen hij de naam van een zeer liefallige actrice tegenkwam, stond zijn gezicht op het punt te gaan glimlachen en ging zijn hand naar zijn zak om te zien of hij een blauw bankbiljet bij zich had, omdat stafofficieren volgens Kavelsmit parterre moesten zitten, maar de gedachte aan zijn neus verpestte alles!

De beambte leek geroerd door Kavelsmits netelige situatie. Vanuit de wens diens verdriet enigszins te verlichten achtte hij het gepast om in enkele woorden zijn deelneming uit te drukken: 'Ik vind het echt heel verdrietig dat u zo'n mop is overkomen. Kan ik u van dienst zijn met snuifje tabak? Dat verjaagt hoofdpijn en treurige stemmingen. Zelfs voor aambeien is het goed.'

Terwijl hij dit zei, klapte de beambte behoorlijk behendig het deksel met het portret van een dame met hoedje weg en hield Kavelsmit zijn snuifdoos voor.

Deze ondoordachte daad deed Kavelsmit zijn geduld verliezen.

'Ik begrijp niet hoe u er grapjes over kunt maken,' zei hij getergd, 'ziet u dan niet dat ik precies datgene mis waarmee ik zou kunnen snuiven? Val dood met die tabak van u! Ik kan het nu niet zien, niet alleen die rottige berkenrommel van u, maar al had u me echte rapé aangeboden.'

Dit gezegd hebbend liep hij ernstig verbolgen het krantenkantoor uit en begaf zich naar de commandant van politie, een buitengewoon liefhebber van suiker. Zijn hele voorkamer, alias eetkamer, was volgestouwd met suikerbroden die kooplieden hem uit vriendschap aandroegen. De keukenmeid was op dat moment bezig de commandant diens kaplaarzen uit te trekken. Zijn degen en hele wapenrok hingen al in een hoek en zijn zootje van drie zat inmiddels met zijn vervaarlijke driekante steek. Na een strijdbaar oorlogsleven bereidde ook hij er zich op voor zich de geneugten van de vrede te laten smaken.

Kavelsmit stapte binnen op het moment dat hij zich uitrekte en gnuivend zei: 'Goh, even lekker een paar uurtjes slapen!' En daarom was te voorzien dat de college-assessor volstrekt ongelegen kwam. En ik maak me sterk dat hij, zelfs al had hij op dat moment een paar pond thee of laken bij zich gehad, nog niet al te hartelijk ontvangen zou zijn. De commandant was een groot pleitbezorger van alle kunsten en manufacturen, maar een bankbiljet

van de staat ging hem boven alles. ‘Dat is iets,’ placht hij te zeggen, ‘daar kan gewoon niets tegenop: het hoeft geen eten, het neemt weinig plaats in, het past altijd in je zak en als je het laat vallen gaat het niet aan diggelen.’

De commandant ontving Kavelsmit nogal stug en zei dat het na het middageten niet de tijd was om een onderzoek in te stellen, dat de natuur zelf bepaald had dat je, na je buikje rond te hebben gegeten, een weinig rust nam (hieraan kon de college-assessor zien dat de commandant de uitspraken der oude wijzen niet geheel en al onbekend waren), dat ze een fatsoenlijk man de neus niet afgerukt werd en dat de wereld vol liep met majoors die niet eens hun ondergoed fatsoenlijk op orde hadden en allerhande onfatsoenlijke gelegenheden afliepen.

De man wond er geen doekjes om! Het dient gezegd dat Kavelsmit buitengewoon lichtgeraakt was. Als het over hemzelf ging, kon hij alles hebben, maar hij nam het niet als het over zijn ambt of zijn rang ging. Hij was zelfs van mening dat in een toneelstuk alles over hoge officieren mocht passeren, maar dat stafofficieren onder geen beding aangevallen mochten worden. Het onthaal van de commandant bracht hem zo in verwarring dat hij zijn handen licht vaneen deed, zijn hoofd schudde en met groot gevoel van waardigheid zei: ‘Ik moet bekennen dat ik aan zulke kwetsende opmerkingen uwerzijds niets heb toe te voegen...’ en de deur uitliep.

Bij thuiskomst kon hij niet meer op zijn benen staan. Het schemerde inmiddels. Na al zijn mislukte naspeuringen kwam zijn woning hem treurig en ronduit naargeestig voor. Toen hij de voorkamer binnenstapte, zag hij zijn lakei Ivan op de smoezelige leren bank tegen het plafond liggen spugen en met heel wat succes een en dezelfde plek raken. Zoveel onverschilligheid van zijn knecht maakte hem des duivels. Hij sloeg hem met zijn hoed tegen het hoofd en zei: ‘Jij varken, jij ligt altijd domme dingen te doen!’

Ivan schoot opeens van zijn plaats en stormde in volle vaart op hem af om hem zijn jas uit te doen.

Eenmaal in zijn kamer liet de majoor zich vermoeid en bedroefd in zijn stoel vallen en zei na enkele verzuchtingen ten slotte: ‘Mijn God! Mijn God! Waarom gebeurt zo’n ongeluk? Miste ik maar een arm of een been, dat is altijd nog beter; had ik geen oren, akelig, maar nog steeds draaglijk. Zonder neus is een mens echter Joost weet wat: een rare vogel, een burgermannetje, pak maar beet en gooi maar uit het raam! En als hij nu in de oorlog was afgehouden of in een duel, of als de oorzaak nu bij mij lag. Maar hij is zomaar spoorloos verdwenen, om niet, voor geen cent..! Maar nee, dat bestaat niet,’ voegde hij er na enig nadenken aan toe. ‘Het is niet

geloofwaardig dat een neus spoorloos verdwijnt, op geen enkele manier. Het is vast zo dat ik droom of dat ik gewoon spoken zie. Misschien heb ik per ongeluk in plaats van water de wodka opgedronken waar ik na het scheren mijn baard mee afveeg. Die sukkel van een Ivan heeft het waarschijnlijk niet aangepakt en toen heb ik het waarschijnlijk zelf gepakt.’

Om zich er inderdaad van te overtuigen dat hij niet dronken was, kneept de majoor zich zo pijnlijk dat hij het gewoon uitschreeuwde. De pijn overtuigde hem volkomen dat hij in wakkere toestand handelde en wandelde. Hij liep voorzichtig naar de spiegel en kneept eerst zijn ogen halfdicht met de gedachte dat zijn neus, wie weet, op zijn plaats zou blijken te staan. Maar op hetzelfde moment deinsde hij achteruit en zei: ‘Wat een liederlijk gezicht!’

Het was werkelijk onbegrijpelijk. Als er nu een knoop zoek was, een zilveren lepel, een horloge of iets van dien aard. Maar spoorloos verdwijnen, en van wie? En dat in zijn eigen huis..! Alle omstandigheden overziend dacht majoor Kavelsmit dat hij het dichtst bij de waarheid kwam als hij de schuld bij niemand anders dan bij stafofficiersvrouw Slijperd zocht, die wilde dat hij met haar dochter trouwde. Hij mocht zelf ook graag achter haar aan zitten, maar had een definitieve afwikkeling altijd ontlopen. Maar toen de stafofficiersvrouw hem ronduit verklaard had dat ze hem met haar dochter wilde laten trouwen had hij met tal van complimentjes voorzichtig de boot afgehouden, gezegd dat hij nog te jong was, dat hij nog een jaartje of vijf moest werken, zodat hij precies tweeënveertig was. En daarom had de stafofficiersvrouw besloten, waarschijnlijk uit wraak, hem te verminken en daartoe bepaalde toverheksen ingehuurd, omdat het volstrekt ondenkbaar was dat iemand de neus had afgesneden: er was niemand in zijn kamer geweest. Barbier Ivan Jakovlevitsj had hem woensdag nog geschoren en die hele woensdag en zelfs die hele donderdag was zijn neus ongeschonden geweest, dat herinnerde hij zich maar al te goed. Bovendien had hij de pijn moeten voelen, en zonder twijfel had de wond niet zo snel kunnen genezen en zo glad kunnen zijn als een pannenkoek. Hij smeedde plannen bij zichzelf: zou hij de stafofficiersvrouw op formele wijze voor het gerecht dagen of zelf zijn opwachting bij haar maken en haar ontmaskeren? Zijn overpeinzingen werden afgebroken door het licht dat door alle tochtgaten van de deuren straalde en aangaf dat Ivan inmiddels de kaars in de hal had ontstoken. Even later kwam Ivan zelf opdruiven, met de kaars voor zich uit en de hele kamer hel verlichtend. De eerste beweging die Kavelsmit maakte, was zijn zakdoek pakken en de plaats bedekken waar de dag daarvoor zijn neus nog had gestaan, om daadwerkelijk te

voorkomen dat de domme man hem aan ging lopen gapen als hij bij zijn heer zoiets vreemds ontwaarde.

Ivan was nog niet naar zijn eigen hok of in de hal klonk een onbekende stem die sprak: ‘Woont hier college-asessor Kavelsmit?’

‘Komt u verder. Majoor Kavelsmit zit hier,’ zei Kavelsmit, die haastig overeind was gekomen en de deur opendeed.

Er stapte een ambtenaar van politie binnen, met een knap voorkomen, niet al te lichte maar ook niet al te donkere bakkebaarden, nogal bolle wangen, dezelfde die aan het begin van het verhaal aan het eind van de Izaäksbrug had gestaan.

‘Hebt u bij geval uw neus verloren?’

‘Tot uw orders.’

‘Hij is terecht.’

‘Wat zegt u?’ riep majoor Kavelsmit uit. Van blijdschap verloor hij zijn tong. Hij staarde de agent die voor hem stond en over wiens volle lippen en bolle wangen het flakkerende kaarslicht stralend speelde, argwanend aan. ‘Hoe?’

‘Door een eigenaardig toeval: hij was bijna op reis toen hij werd onderschept. Hij zat al in de diligence en stond op het punt naar Riga te vertrekken. Ook zijn paspoort stond reeds lang op naam van een ambtenaar. En het gekke is dat ik hem zelf eerst voor een heer aanzag. Maar gelukkig had ik mijn bril bij me en toen zag ik meteen dat het een neus was. Want ik ben bijziend en als u voor me gaat staan zie ik wel dat u een gezicht hebt, maar van een neus of een baard zie ik niets. Mijn schoonmoeder, de moeder van mijn vrouw dus, ook niet.’

Kavelsmit was buiten zichzelf.

‘Waar is hij? Waar? Ik ga er meteen achter aan.’

‘Maakt u zich niet druk. Omdat ik wist dat u erom verlegen zat, heb ik hem bij me. En het gekke is die schurk van een barbier in de Hemelvaartstraat de hoofdschuldige in deze zaak is, en die zit nu in het cachot. Ik verdacht hem al een tijd van dronkenschap en diefstal en eergisteren heeft hij nog een dozijn knopen uit een stalletje gepikt. Uw neus is precies zoals hij was.’

Hierbij dook de agent in zijn zak en diepte daar de in een papiertje gewikkelde neus uit op.

‘Het is hem!’ riep Kavelsmit uit. ‘Het is hem echt! Drinkt u vandaag een kopje thee mee.’

‘Het zou mij buitengewoon aangenaam zijn, maar ik kan absoluut niet: ik moet vanhier langs het tuchthuis... Alle levensmiddelen zijn

schrikbarend duur geworden... Ik heb een schoonmoeder in huis, de moeder van mijn vrouw dus, en kinderen. Vooral de oudste wekt grote verwachtingen: een heel pienter knaapje, maar de middelen voor zijn opleiding ontbreken mij...'

Kavelsmit begreep de hint, pakte een rood bankbiljet van tafel, stopte het de wetsdienaar in handen, die een reverence maakte en de deur uitliep. Bijna op hetzelfde moment hoorde Kavelsmit zijn stem al op straat, waar hij een stomme boer die met zijn kar pardoos de promenade was opgereden, ernstig de les las.

De college-asessor bleef na het vertrek van de agent enige minuten in een soort schemertoestand staan en pas na deze paar minuten kon hij weer iets zien en iets voelen: in zo'n zwijmeltoestand had de onverwachte blijdschap hem gebracht. Hij nam voorzichtig de gevonden neus in zijn beide tot een kom gevormde handen en bekeek hem nogmaals zorgvuldig.

'Het is hem, het is hem echt!' zei majoor Kavelsmit. 'Daar links zit ook dat pukkeltje van gisteren.'

De majoor moest bijna lachen van blijdschap.

Maar niets is bestendig op aarde en daarom is blijdschap de tweede minuut al niet meer zo levendig als de eerste. In de derde minuut zwakt ze nog verder af en uiteindelijk vervloeit ze ongemerkt met de normale zielstoestand, zoals een kring in het water, ontstaan door de val van een steen, uiteindelijk met het gladde oppervlak vervloeit. Kavelsmit begon te peinzen en snapte dat de zaak nog niet voorbij was: de neus was terecht, maar hij moest nog wel vast worden gemaakt, op zijn plaats worden gezet.

'En als hij niet blijft zitten?'

Bij deze zichzelf gestelde vraag verbleekte de majoor.

Met een gevoel van onzegbare angst stormde hij naar de tafel, schoof de spiegel dichterbij om de neus niet scheef te zetten. Zijn handen trilden. Voorzichtig en behoedzaam zette hij hem op zijn oude plaats. Allemachtig! De neus bleef niet plakken..! Hij bracht hem naar zijn mond, maakte hem met zijn adem een beetje warm en bracht hem weer naar de gladde plek tussen zijn beide wangen. Maar de neus bleef op geen enkele manier zitten.

'Nou! Nou joh! Schiet op, sukkel!' zei hij tegen hem. Maar de neus was als van hout en viel met zo'n raar geluid op tafel, als ware het een kurk. Het gezicht van de majoor vertrok krampachtig. 'Zou hij dan niet meer vastgroeien?' zei hij angstig. Maar hoe vaak hij hem ook terug op zijn oude plaats deed, al zijn pogingen bleven vergeefs.

Hij riep Ivan en stuurde hem om de dokter die in hetzelfde pand op de bel-etage woonde. Die dokter was een deftig man, hij had prachtige, naar

hars geurende bakkebaarden, een frisse, gezonde doktersvrouw, hij at 's morgens frisse appels en hield zijn mond ongewoon schoon, spoelde hem elke morgen bijna drie kwartier en polijste zijn tanden met vijf verschillende soorten borsteltjes. De dokter verscheen meteen. Toen hij gevraagd had hoe lang geleden het ongeluk gebeurd was, tilde hij majoor Kavelsmit bij diens kin omhoog en gaf hem met zijn duim een tik op de plaats waar eerst de neus had gezeten, zodat de majoor zijn hoofd met zoveel kracht in zijn nek moest gooien dat hij met zijn achterhoofd tegen de muur knalde. De medicus zei dat dit niet gaf, adviseerde hem iets van de muur te gaan zitten en zei hem zijn hoofd eerst naar rechts te buigen, voelde aan de plek waar eerder de neus had gezeten en zei: 'Hm!' Vervolgens liet hij hem zijn hoofd naar links buigen en zei: 'Hm!' Tot besluit knipte hij nogmaals met zijn duim en middelvinger zodat majoor Kavelsmit zijn hoofd omhoog sloeg, als een paard dat in de bek wordt gekeken. Na deze test schudde de medicus het hoofd en zei: 'Nee, het gaat niet. U kunt het maar beter zo laten, omdat het alleen maar erger kan worden. Natuurlijk, je kunt hem eraan zetten. Ik zou hem er zo voor u aan kunnen zetten, maar ik verzeker u dat u dan nog verder van huis bent.'

'Mooie boel! Hoe kon ik nu zonder neus verder?' vroeg Kavelsmit. 'Erger dan nu kan het niet worden. Het is gewoon van de gekken! Waar kan ik mij in zo'n liederlijke staat vertonen? Ik heb een goede kennissenkring. Zo moet ik vandaag in twee huizen naar een feestje. Ik ken veel mensen: staatsraadvrouw Nozeman, Slijperd, stafofficiersvrouw... ook al heb ik na haar recente optreden alleen maar via de politie met haar van doen. Alstublieft,' sprak Kavelsmit smekend, 'is er geen middel? Flanst u hem eraan, dan maar niet mooi, als hij maar blijft zitten. Ik kan hem in hachelijke gevallen zelf een beetje met mijn hand ondersteunen. Bovendien zal ik niet dansen, om hem niet door een onverhoedse beweging schade toe te brengen. Wat mijn dank voor de visites betreft, weest u maar gerust, zoveel mijn middelen toestaan...'

'Wilt u wel geloven,' zei de dokter met luide noch zachte stem, maar wel buitengewoon hartelijk en magnetiserend, 'dat ik nooit iemand behandel uit zucht naar gewin? Dat is niet mijn stelregel en tegen mijn kunst. Zeker, ik vraag geld voor een visite, maar uitsluitend en alleen om niemand door een weigering voor het hoofd te stoten. Natuurlijk, ik zou uw neus er weer aan kunnen zetten, maar ik geef u mijn erewoord, als uw mijn gewone woord niet gelooft, dat u dan veel verder van huis bent. Laat u de natuur haar gang gaan. Zo veel mogelijk met koud water wassen en ik verzeker u dat u zonder neus even gezond zult zijn als met. Ik adviseer uw

neus in een bakje spiritus te doen of, nog beter, er twee eetlepels scherpe wodka en warme azijn op te schenken, dan kunt u er aardig wat geld voor vragen. Ik neem hem zelf, als u tenminste niet te duur bent.’

‘Nee, nee! Voor geen goud verkoop ik hem!’ riep de wanhopige majoor Kavelsmit, ‘laat hij dan maar liever spoorloos verdwijnen!’

‘Neemt u mij niet kwalijk!’ zei de dokter en hij boog voor vertrek, ‘ik wilde u tot nut zijn... Wat kan ik eraan doen! U hebt tenminste gezien hoe ik mijn best heb gedaan.’

Dit gezegd hebbend liep de dokter met een edelmoedig gezicht de kamer uit. Kavelsmit lette niet eens op zijn gezicht, was finaal murw en zag alleen de onder de mouwen van zijn zwarte rok uitstekende manchetten van zijn schone, sneeuwwitte overhemd.

Alvorens een klacht tegen haar in te dienen besloot hij de volgende dag de stafofficiersvrouw te schrijven of ze hem niet zonder slag of stoot wilde terugbezorgen wat hem toekwam. De brief luidde als volgt:

Geachte mevrouw Aleksandra Grigorjevna,

Ik kan de vreemde handelwijze uwerzijds niet begrijpen. Weest u ervan overtuigd dat u, door aldus op te treden, niets wint en mij geenszins noopt om met uw dochter te trouwen. Geloof u mij dat de geschiedenis betreffende mijn neus mij volkomen bekend is, evenals het feit dat u daarin de hoofdschuldige bent, en niemand anders. De plotselinge afscheiding van zijn plaats, zijn vlucht en vermomming, soms in de gedaante van een ambtenaar, uiteindelijk in zijn eigen gedaante, is niets anders dan het gevolg van tovenaarskunsten, uitgevoerd door u of door lieden als u die zich oefenen in soortgelijke nobele bezigheden. Van mijn kant acht ik het mijn plicht u te waarschuwen: als deze door mij gememoreerde neus niet vandaag op zijn plaats zit, zie ik mij genoodzaakt mijn toevlucht te nemen tot de verdediging en bescherming der wet.

Overigens heb ik de eer in alle hoogachting te verblijven,

Uw nederige dienaar
Platon Kavelsmit

Geachte heer Platon Koezjmitsj,

Uw brief heeft mij ten zeerste verbaasd. In alle oprechtheid moet ik u bekennen dat ik zulks geenszins verwacht had, zeker niet wat de ontorechte

verwijten uwerzijds betreft. Ik waarschuw u dat ik de ambtenaar van wie u spreekt, nooit bij mij thuis heb ontvangen, in vermomde, noch werkelijke gedaante. Wie wel bij mij geweest is, dat is Filipp Ivanovitsj Petantie. En hoewel hij wel degelijk, als man van onbesproken gedrag en grote geleerdheid, de hand van mijn dochter zocht, heb ik hem nooit enige hoop gegeven. Verder rept u van een neus. Als u daarmee bedoelt dat ik u bij de neus zou hebben willen nemen, dat wil zeggen u een formele afwijzing geven, dan verbaast het mij dat u daarmee komt, terwijl ikzelf, naar u bekend, een volstrekt tegenovergestelde mening was toegedaan, maar indien u thans op wettige wijze naar de hand van mijn dochter dingt, ben ik bereid u terstond genoegdoening te verschaffen, want zulks was altijd het voorwerp van mijn levendigste wens, in de hoop waarop ik, altijd tot uw dienst bereid, verblijf

Aleksandra Slijperd

‘Nee,’ zei Kavelsmit, nadat hij de brief had gelezen. ‘Haar treft duidelijk geen blaam. Dat bestaat niet! De brief is geschreven zoals de schuldige aan een misdaad die niet kan schrijven.’ De college-asessor had deze wetenschap, omdat hij reeds in de Kaukasus een paar maal op onderzoek was uitgestuurd. ‘Hoe kan dat dan, hoe is dat dan gebeurd? Daar kan alleen de duivel bij!’ zei hij ten slotte, met de handen in het haar.

Ondertussen deden geruchten over het ongehoorde voorval door de hele hoofdstad de ronde en, zoals gebruikelijk, niet zonder de nodige aanvullingen. Toentertijd was iedereen met name gespitst op het buitenissige: kort daarvoor was het publiek vermaakt met proeven omtrent de werking van magnetisme. Bovendien lag de geschiedenis met de dansende stoelen in de Paardenstalstraat nog vers in het geheugen en daarom was het niet verwonderlijk dat men algauw zei dat de neus van college-asessor Kavelsmit om klokslag drie uur over de Nevski-prospekt wandelde. Elke dag stroomde daar een menigte nieuwsgierigen bijeen. Sommigen zeiden dat de neus naar de winkel van Juncker zou gaan en bij Juncker werd het zo’n ophoop en gedrang dat de politie er zelfs aan te pas moest komen. Een speculant met een achtenswaardig voorkomen, met bakkebaarden, die bij de ingang van het theater allerhande droge banketbakkerstaartjes verkocht, liet speciaal prachtige, stevige houten bankjes maken waarop hij nieuwsgierigen voor tachtig kopeken per persoon uitnodigde plaats te nemen. Een gedecoreerde kolonel was speciaal eerder van huis gegaan en had zich met grote moeite door de menigte

geworsteld. Maar tot zijn grote verontwaardiging ontwaarde hij door het winkelraam in plaats van de neus een doodgewoon wollen truitje en een gelithografeerde plaat met daarop een jonge vrouw die haar kousen goeddeed en een haar vanachter een boom beloerende dandy met een los vest en een klein baardje, een afbeelding die al meer dan tien jaar op dezelfde plaats hing. Toen hij wegliep zei hij verbolgen: ‘Hoe kun je met zulke stompzinnige en onwaarachtige geruchten de mensen in verwarring brengen?’

Later ging het gerucht dat de neus van majoor Kavelsmit niet over de Nevskipropekt wandelde maar in het Taurispark, dat hij daar al tijden zou zijn, dat Hozrev Mirza, toen hij daar nog woonde, zeer verbaasd zou zijn geweest over deze vreemde speling van de natuur. Een aantal studenten van de Chirurgische Academie toog erheen. Een deftige, achtenswaardige dame verzocht middels een speciale brief de opzichter van het park haar kinderen dit zeldzame fenomeen te laten zien, zo mogelijk met een even heilzame als leerzame uitleg voor het jonge volkje.

Wie buitengewoon blij waren met al deze gebeurtenissen, dat waren de mondaine, vaste bezoekers van raouts, die graag de dames aan het lachen mochten maken en op dat moment finaal door hun voorraad heen waren. Een klein deel van de achtenswaardige en weldenkende mensen was buitengewoon onvoldaan. Een heer zei vol verontwaardiging dat hij niet begreep hoe men in deze huidige verlichte eeuw zulke baarlijke nonsens kon verspreiden en dat hij verbaasd was dat de regering er geen aandacht aan schonk. Kennelijk behoorde deze heer tot de lieden die willen dat de regering zich overal in mengt, zelfs in de dagelijkse ruzies met hun vrouw. Nadien... maar hier wordt het hele voorval opnieuw in nevelen gehuld en is het absoluut onbekend wat er daarna kwam.

III

De wereld brengt je reinste gekkigheid voort. Soms is elke geloofwaardigheid zoek: opeens zat de neus, die in de rang van staatsraad had rondgereden en zoveel stof in de stad had doen opwaaien, alsof er niets aan de hand was weer op zijn plaats, tussen de beide wangen van majoor Kavelsmit dus. Dat gebeurde reeds op 7 april. Toen hij wakker werd en niets vermoedend in de spiegel keek, zag hij: zijn neus! Hij voelde met zijn hand – echt zijn neus! ‘Jeetje!’ zei Kavelsmit en van blijdschap voerde hij op blote voeten bijna de *trepak* uit door de hele kamer, maar Ivan

verhinderde dit met zijn binnenkomst. Hij liet zich dadelijk wassen en onder het wassen wierp hij nogmaals een blik in de spiegel: zijn neus! Terwijl hij zich met een handdoek afdroogde, loerde hij nogmaals in de spiegel: zijn neus!

‘Kijk jij eens, Ivan, ik geloof dat ik een pukkeltje op mijn neus heb,’ zei hij en hij dacht ondertussen: wat een ramp, als Ivan straks zegt: ‘Welnee, meneer, geen pukkeltje te bekennen, maar ook geen neus!’

Maar Ivan zei: ‘Niets, meneer, geen enkel pukkeltje: een goudschone neus!’

Donders, dat is mooi! zei de majoor bij zichzelf en hij knipte met zijn vingers. Op dat moment keek barbier Ivan Jakovlevitsj om het hoekje van de deur, maar wel zo angstig als een kat die zojuist een pak slaag heeft gekregen voor het stelen van spek.

‘Zeg eerst: zijn je handen schoon?’ riep Kavelsmit hem al van verre toe.

‘Ja.’

‘Je liegt!’

‘Bij God, ze zijn schoon, meneer.’

‘Nou ja, kijk maar uit.’

Kavelsmit ging zitten. Ivan Jakovlevitsj deed hem een servet om en in een oogwenk veranderde hij met behulp van een kwastje zijn hele baard en een deel van zijn wangen in het schuim dat op naamdagen van kooplieden wordt opgediend.

Tjonge! zei Ivan Jakovlevitsj bij zichzelf, toen hij een blik op de neus wierp, en daarna boog hij zijn hoofd naar de andere kant en keek er van opzij tegen aan. Goh! Wat een ding, als je nagaat, vervolgde hij en keek lange tijd naar de neus. Toen bracht hij lichtjes, met de grootste voorzichtigheid die een mens zich maar voor kan stellen, twee vingers omhoog om hem bij het puntje te pakken. Dat was nu eenmaal het systeem van Ivan Jakovlevitsj.

‘Nou, nou, nou, kijk uit!’ riep Kavelsmit.

Ivan Jakovlevitsj liet pardoes zijn handen zakken, hij verstijfde en raakte in een verlegenheid als nooit tevoren. Eindelijk begon hij Kavelsmit voorzichtig met het scheermes onder de kin te kietelen en wist hij toch uiteindelijk, hoewel het heel moeilijk en lastig scheren was zonder steun aan het ruikende lichaamsdeel, zo goed en zo kwaad als het ging, zijn ruwe duim op wang en onderkaak steunend, alle hindernissen te overwinnen en hem te scheren.

Toen alles achter de rug was, liet Kavelsmit zich meteen haastig aankleden, nam hij een huurkoetsje en reed spoorlags naar de

banketbakker. Bij binnenkomst riep hij reeds van verre: ‘Een kopje chocola, jongen!’ Hij draaide zich vrolijk om en keek met een guitig gezicht, met iets toegeknepen ogen, naar twee militairen van wie er een een neus had die absoluut niet groter was dan een vestknoop. Daarna ging hij naar de kanselarij van het departement waar hij ijverde voor de post van vice-gouverneur of als hij pech had die van executeur. Terwijl hij door de ontvangsthall liep, keek hij even in de spiegel: de neus was er! Vervolgens reed hij naar een andere college-asessor, of majoor, een grote grappenmaker tot wie hij vaak in antwoord op diverse stekelige opmerkingen zei: ‘Nou ja, heb je hem weer! Ik ken jou, jij bent een stekel!’ Onderweg dacht hij: als ook die majoor niet in lachen uitbarst, is dat een zeker teken dat de hele boel op zijn plaats zit. Maar de college-asessor deed niets. Mooi, mooi, potverdorie! dacht Kavelsmit bij zichzelf. Onderweg kwam hij stafofficiersvrouw Slijperd en haar dochter tegen, groette hen en werd op vreugdekreten onthaald: niets aan de hand kennelijk, hij had geen enkele mankement. Hij praatte heel lang met hen, haalde met opzet zijn snuifdoos te voorschijn, stond in hun bijzijn zeer lang zijn neus vanaf beide toegangswegen vol te proppen en zei bij zichzelf: daar, stelletje vrouwvolk, kakelende kippen! En toch trouw ik niet met je dochter. *Zomaar, par amour*, de groeten!’ En majoor Kavelsmit liep sindsdien alsof er niets aan de hand was op de Nevski-prospekt rond, in de theaters, overal. En zijn neus zat ook, alsof er niets aan de hand was, op zijn gezicht, zonder ook maar even te laten blijken dat hij er van tussen was geweest. En daarna zag men majoor Kavelsmit glimlachend, eeuwig en altijd in een goed humeur, achter werkelijk alle liefvallige dames aan lopen en zelfs een keer stilhouden voor een winkeltje in de bazaar om een lintje voor een orde te kopen, om onduidelijke redenen, omdat hijzelf helemaal niet geridderd was.

Ziedaar wat een geschiedenis zich in de noordelijke hoofdstad van ons onmetelijke rijk heeft afgespeeld! Pas nu we alles rustig in ogeschouw nemen zien we dat ze veel ongeloofwaardigs heeft. Om nog maar te zwijgen van het feit dat de bovennatuurlijke afscheiding van een neus en diens verschijning op diverse plaatsen in de gedaante van staatsraad inderdaad merkwaardig is. Hoe kon het dat deze Kavelsmit niet inzag dat je via de krantenexpeditie onmogelijk een advertentie over een neus kunt laten zetten? Ik bedoel dan niet dat zo’n advertentie mij te duur lijkt: die kost niemandal, en ik ben helemaal niet iemand die op de penning is. Maar het is niet netjes, niet fijn, niet goed! En dan daarbij: hoe kwam de neus in een versgebakken brood en hoe kon Ivan Jakovlevitsj... Nee, daar begrijp ik niets van, daar begrijp ik werkelijk niets van! Maar het meest

merkwaardige, het meest onbegrijpelijke van alles is hoe auteurs dergelijke onderwerpen bij de kop kunnen nemen. Ik moet bekennen, daar kun je echt met je verstand niet bij, dat is werkelijk... Nee, nee, daar begrijp er helemaal niets van. Ten eerste heeft het absoluut geen nut voor het vaderland, ten tweede... maar ook ten tweede heeft het geen nut. Ik weet gewoon niet wat het is...

Maar toch, ondanks alles, hoewel we natuurlijk dit en dat en nog wat kunnen aannemen, misschien zelfs... Vooruit, waar heb je nu geen ongerijmde dingen..? Maar toch, als je er goed over nadenkt, dan heeft het toch allemaal wel iets. Wat sommige mensen ook zeggen mogen, zulke dingen komen voor, niet vaak, maar ze komen voor.

1835